

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotdoy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1076 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotdoy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrоров Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoiraz Azimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni	164
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlilikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assistenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	
Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	

Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar.....	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитхонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики.....	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d., professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан	412
Кочанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	

Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО “Узавтосаноат”	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f. n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
“Yashil iqtisodiyot”ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'zni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoiri Shukurullaevna , katta o'qituvchi	
Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimatovich , DSc, kafedra professori	

Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida)	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari	683
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодовоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	
Роль виртуальных банков в развития экономики Узбекистане	738
Каримов Нарбой Ганиевич , доктор экономических наук; Ниязметов Мансур Рустамович	
Xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish imkoniyatlari	742
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi	
Maxsus iqtisodiy zonalar: mazmun-mohiyati, ulardagi investitsiya muhitini yaxshilash	748
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li , PhD, dotsent	
Современные тенденции формирования системы критериев рабочих мест в условиях экологизации экономики	754
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна , PhD, профессор	
Yangi O'zbekistonda xizmatlar sohasi – mamlakat taraqqiyotining drayveri	760
Yusupov Muxamadamin , kafedra dotsenti	
Oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning zarurati	767
Anvar Bazarbayevich Gafurov , PhD (i.f.f.d)	
Kichik sanoat zonalaridagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish	774
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri	778
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Tibbiy sug'urta innovatsiyalar va IT-texnologiyalarning qo'llanilishi	784
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD, kafedra dotsenti	
Improvement of Scientific Methodological Bases of Innovative Management of Higher Education Institutions	789
Gafurova Dilshoda , PhD	
Leveraging Public-Private Partnerships for Strategic Investment Financing	793
Yakubova Samira , PhD	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni	797
Adilova Zohida Ikromjonovna	
Turistik resurslarning salohiyatdan samarali foydalanishning nazariy asoslari	801
Alimardonova Zebuniso Mamarajabovna , mustaqil izlanuvchi	

Respublikamizda qimmatli qog'ozlar bozorini raqamlashtirishning o'ziga xos jihatlari.....	805
Xo'jayev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Исследование алюминиевого порошка как строительный материал	809
Шарипова Мадина Конгратбаевна , преподаватель	
Bank tizimi samaradorligini oshirishda chakana bank xizmatlarining o'rni.....	812
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich , PhD	
Lizing faoliyatini kreditlashda andarraytingdan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	818
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Milliy moliya bozorini rivojlantirish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	824
Burxanov A. U. , i.f.d., professor, Muratov Amir Timur ug'li , talaba	
Iqtisodiyotda yashil innovatsiyalarni joriy etishni konseptual asoslari.....	829
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna , kafedra dotsenti	
Цифровизация страховых претензий является основным механизмом развития страховой отрасли.....	835
Узакова Камола Бехзодовна , ассистент кафедры	
O'zbekiston va MDH mamlakatlari soliq tizimining qiyosiy tahlili	839
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
Soliq ma'muriyatchiligi tizimida samarali soliq nazoratini tashkil etish masalalari.....	845
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li , Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchilar	
Banklarda aktivlar portfellarining zamonaviy holati.....	851
Murodova Mohigul Chori qizi , katta o'qituvchi	
Vaqtni boshqarish texnologiyasidan foydalangan holda talabalarining o'quv faoliyatida o'zini o'zi tashkil etishini rivojlantirish muammosini o'rganishning nazariy asoslari.....	855
Otajonova Maftuna Sultonmurodovna , tayanch doktorant	
Kredit-modul tizimida talabalarining mustaqil ishini rejalashtirish va tashkil qilish	859
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna , p. f. n.	
Erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb etish innovatsion taraqqiyot omili sifatida	863
Sheraliyeva Saida Azatovna , katta o'qituvchi	
Paxta-to'qimachilik klasterlari mahsulotlari eksportini motivatsiyalash mexanizmi	868
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich , tayanch doktorant	
O'zbekiston Respublikasida soliq tavakkalchiligini boshqarishning hozirgi zamon muammolari.....	875
Abdusheerov Abdullo Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
Modern Methods of Tax Control: Analysis, Problems and Solutions	879
Ergasheva Malikakhon , Independent researcher	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish mehnat bozorida bandlik darajasini oshirish omili sifatida.....	884
Amanov Otabek Amankulovich	
Tashqi savdo – statistik o'rganishning obyekti sifatida.....	888
Ergashev Mirjon Yorqin o'g'li , tayanch doktorant	
Nodavlat notijoart tashkilotlarida maqsadli tushumlarga doir ishchi schotlarni takomillashtirish.....	893
Ne'matov Oybek Ismatullayevich , PhD	
Kichik biznes subyektlarida marketing strategiyasini qo'llash va uni takomillashtirish	897
Saidaxmedova Nodira Ixamovna , DsC	
Библиометрический анализ области знаний налогового администрирования.....	902
Bokhodir Isroilov , Doctor of Economics, Boburshokh Ibragimov , PhD	
Soliq qarzini undirish amaliyoti va uni tartibini takomillashtirish tahlili.....	909
Raximova Shaxlo Rajapboyevna , mustaqil tadqiqotchi	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ahamiyati.....	915
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna , PhD	
Davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning ta'sirini boshqarish.....	922
Maxmudov Anvarjon Maxmudovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda tijorat banklarining investitsion faoliyatining ekonometrik tahlili.....	930
Achilov Uyg'unjon Ulug'bekovich , dotsent	
Семья и ее роль в воспитании молодежи.....	935
Зайналов Жахонгир Расулович , профессор, Бердикулов Журабек , ассистент	
Don mahsulotlari korxonalarida ishlab chiqarish xarajatlarining boshqaruv hisobi, audit va tahlil qilishga oid tadqiqotlarga doir mulohazalar.....	938
Nosirov Ilhom Abbosovich , i.f.d., Abdilatimov Akmaljon Obidjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Повышение эффективности маркетинговой деятельности издательско-полиграфических компаний..	943
Холмирзаева Феруза Абдуллаевна	
Совершенствование учета качества в предприятиях по хранению и переработке зерна.....	949
Холбеков Расул Олимович , доктор экономических наук, профессор	
Mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy yo'nalishlari	956
Axmedova Nafisa Amriddin qizi	
Iste'molchilarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini takomillashtirish	962
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ichki auditni tashkil qilishning nazariy asoslari	968
Maxmudova Sharifa Elmurodovna , tayanch doktorant	
Tijorat banklarining chakana xizmatlari va ularga ta'sir etuvchi omillar	972
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna , PhD	
Xalqaro lizing munosabatlarini rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda uning rolini oshirish	978
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Raqamli banklar faoliyatini tahlil qilish (Tinkoffbank misolida)	983
Nabiyeva Feruza Odilovna , tayanch doktorant, Parpiyeva Ra'no Abdurasulovna	
Пути организации инновационных процессов в Узбекистане	988
Насиров Дилшод Фарходович	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе	992
Кодиров Бобур Абдулбори угли , магистр	
Tijorat banklari depozit bazasini optimallashtirish masalalari	1000
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Tijorat banklari operatsion xarajatlarini optimallashtirishning ayrim jihatlarini	1005
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Bank kapitali barqarorligini oshirishda iqtisodiy mexanizmlardan foydalanish holati	1010
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'zbekistonda fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirish amaliyotining institutsional tahlili	1014
Hakimjon Hakimov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1019
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliq rag'batlarining samaradorligini oshirish	1024
Ilyasova Barno Axmadovna , mustaqil tadqiqotchi	
Xitoy sug'urta bozorida onlayn sug'urta xizmatlar tahlili	1028
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)	
Ayrim rivojlanayotgan davlatlarda innovatsion bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari	1033
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi faoliyati samaradorligini matematik simulyatsion modelashtirish	1041
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
O'zbekistonda akademik mustaqillikni qo'llab-quvvatlash:	
2022-yilgi AFI tadqiqotidan olingan tushunchalar va ilmiy istiqbollar	1046
Yuldashev Feruz Isroil o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy rivojlanishdagi nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalari	1052
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori	
Tijorat banklarining innovatsion marketing strategiyasi samaradorligini oshirish yo'llari	1058
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning marketing strategiyasi va uning amal qilish mexanizmi	1064
Muxtorova Umida Karimovna , katta o'qituvchi	
Аспекты здоровья и питания: влияние продукции животноводства на устойчивые и здоровые рационы	1070
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент	

MINTAQAVIY RIVOJLANISHDAGI NOMUTANOSIBLIKNI TARTIBGA SOLISH FUNKSIYALARI

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori,
Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada mintaqaviy rivojlanishdagi nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalari haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: mintaq, hududlarni rivojlanishi, ijtimoiy hodisala, globallashtirish, siyosat, iqtisodiyot.

Abstract: This article describes the functions of disparity regulation in regional development.

Key words: region, regional development, social phenomena, globalization, politics, economy.

Аннотация: В данной статье описаны функции регулирования неравенства в региональном развитии.

Ключевые слова: регион, региональное развитие, социальные явления, глобализация, политика, экономика.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida hududiy rivojlanish muammolari bilan bog'liq huquqiy soha konfiguratsiyasi-ning tahlili, uning miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari, hududiy rivojlanish masalalariga bevosita yoki bilvosita taalluqli bo'lgan normativ-huquqiy hujjatlar ro'yxati ko'pchilikni ta'kidlash uchun asos beradi. Mutaxassislarning hisob-kitoblariga ko'ra, qonunlar amaldagi barcha normativ-huquqiy hujjatlarning 10 foizidan ko'pini egallamaydi. Qonunlarning bunday arziyas ulushi "konstitutsiyaviy norma – qonun – qonunosti hujjatlari" aniq konstruksiyalarni qurish mumkin emasligidan dalolat beradi. Hududiy rivojlanishning ayrim masalalarini tartibga solishning huquqiy imkoniyatlari tartibga solish subyektlarining qonunlar va qonun osti hujjatlari o'rtasida taqsimlanishiga bog'liq.

Bizning fikrimizcha, hududiy rivojlanish masalalarini bevosita yoki bilvosita tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarning butun tizimini, xususan, ushbu ijtimoiy munosabatlar guruhini umumlashtirilgan va tizimli tartibga solishni ta'minlaydigan munisipal kodeksni qabul qilish orqali kodlashtirish kerak. Bundan tashqari, bunday kodeksning ishlab chiqilishi, bir tomondan, mintaqaviy siyosatning asosiy tushunchalari – "mintaqa", "davlat mintaqaviy siyosati", "hudud" tushunchalarining takrorlanishiga yo'l qo'ymaslik imkonini beradi va boshqa tomondan, bu huquqiy normalar sonini ko'paytiradi, murojaatlar sonini kamaytiradi.

Hududiy miqyosda ijtimoiy hodisalarning borishini tartibga solish uchun huquqiy vositalardan foydalanish zarurligiga qaramasdan, davlat siyosatining mintaqaviy darajasi bilan tartibga solinadigan normativ-huquqiy hujjatlarning soni juda kam. Hududlarni rivojlantirish masalalariga Byudjet, Soliq va Yer kodekslarining alohida normalari amal qiladi. Biroq, huquqiy sohada uzoq vaqt davomida hududlarni rivojlantirishni tartibga soluvchi asosiy qonun mavjud emas. Bizning fikrimizcha, davlatning mintaqaviy siyosatini shakllantirish va amalga oshirishda ishtirok etish, markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining ushbu sohadagi faoliyatini muvofiqlashtirishga ko'maklashish, davlat hokimiyati organlarining tegishli qarorlari loyihalarini tayyorlash va muhokama qilishga jamoatchilikni jalb qilish maqsadga muvofiqdir.

Hududlarni rivojlantirish sohasida jamoatchilik munosabatlarini tartibga solish bo'yicha alohida subyektni paydo bo'lishi zarurati ancha oldin paydo bo'lgan va hududlarning rivojlantirilishida o'z ifodasini topgan. Shu ma'noda, 2020-yilda hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini yaxlit baholashning me'yoriy tartibga solinadigan "Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni reyting baholash tizimini joriy etish to'g'risida"gi qaror qabul qilingan. Bu esa hududlarni strategik rejalashtirish va rivojlantirishni prognozlash uchun yagona mezon ega bo'lish, uning yordamida ushbu hududlarning holatini baholash va uning boshqa hududlar orasidagi o'rnini aniqlash imkonini beradi. Hududlarni rivojlantirishning me'yoriy-huquqiy sohasining boshqa muammolari sifatida mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining, ayniqsa, hududlar

darajasida, hududlarni rivojlantirishning ayrim masalalari bo'yicha huquq va majburiyatlarining nomuvofiqligini ta'kidlash o'rinli.

Shuningdek, mahalliy o'zini o'zi boshqarish subyektlarini moliyaviy mustaqillikdan mahrum qiladigan sezilarli miqdordagi berilgan vakolatlarining mavjudligi, vakolatlar bo'yicha nizolarning paydo bo'lishiga olib keladi. Hozirgi vaqtda markazsizlashtirish natijasida har bir darajadagi mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari o'rtasida vakolatlarining aniq bo'linishi ko'zda tutilmoqda. Ta'kidlash kerakki, hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning o'rta muddatli strategiyasini ishlab chiqish bo'yicha ishlar boshlangan.

Umuman olganda, hududiy rivojlanishni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmini tizimli tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu borada, hududlarni rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish maqsadlariga erishishda "Davlat-mintaqa" sohasidagi jamoat munosabatlarini tartibga soluvchi huquqiy sohani yanada rivojlantirish davlat va hududlar manfaatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlarini izlab topish yoki yaratish, hududlar o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish kerak. Chunki, tartibga solish predmeti hududiy rivojlanish sohasidagi ijtimoiy munosabatlar bo'lishi kerak.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu maqolada xorijlik olimlar Acharya A. ^[1], Baykov A. A. ^[2], Fawcayet L. ^[3], Haas E. ^[4], Hettne B. ^[5], Katzenstein P. J. ^[6], Kuznetsov D. A. ^[7], Lagutina M. ^[8,9], Mikhaylenko E. ^[10], Mitrany D. ^[11], Söderbaum F. ^[12, 13], Telo M. ^[14] va bosqalarning ilmiy ishlari metodlogik asos sifatida xizmat qildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Zamaonaviy iqtisodiy adabiyotlar, sharhlar, xalqaro ekspertlar tomonidan xalqaro tashkilotlar uchun tayyorlangan ma'ruzalar tahlili asosida statistik ma'lumotlar, milliy va mintaqaviy innovasion tizimlarni shakillantirishda dunyo mamlakatlari aniqlangan inklyuziv o'sishning mohiyati, roli, ahamiyati, istiqbollari va xususiyatlarini o'rganish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hududlarning o'zini-o'zi rivojlantirish motivatsiyasini kamaytirmasdan, nomutanosiblikni tartibga soluvchi hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga to'g'ridan-to'g'ri davlat investisiyalar, davlat buyurtmalari, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun subvensiyalar, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyalari, hududlarni rivojlantirish bo'yicha kelishuvlar, davlat-xususiy sheriklik bo'yicha davlat ta'sirining vositalaridan samarali foydalanish lozim. Bunda, to'g'ridan-to'g'ri davlat investisiyalari hudud iqtisodiyotiga bevosita ta'sir qilish vositasi bo'lib, nvestisiyalar uchun hududlarni tanlash (to'g'rirog'i, hudud ichidagi investisiya obyektlari) investisiya maqsadini aniqlashdan oldin bo'lishi kerak.

Shunday qilib, agar ma'lum bir hududda ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichlarini yaxshilash maqsadi e'lon qilingan bo'lsa, unda YaHM ko'rsatkichini oshirishning qisqa muddatli samarasiga iste'mol darajasining oshishi natijasida mahsulot ishlab chiqarish hajmini oshirish hisobidan tezda erishish mumkin. Boshqa tomondan, iqtisodiy foyda olish uchun investisiyalar hajmini oshirish nafaqat qisqa muddatli faoliyatni faollashtirish samarasini keltirib chiqaradi, balki samarali bandlikni ta'minlash va ijtimoiy to'lovlar uchun mablag'larni ko'paytirishga ham yordam beradi.

Binobarin, iqtisodiy rivojlanish sur'atlarini tiklash uchun davlatning investisiya resurslarini, xususan, iqtisodiy faollikni faollashtirishga, iqtisodiyotning real sektorini rivojlantirish ehtiyojlariga yo'naltirishga ustunlik berish maqsadga muvofiqdir. Bu o'z navbatida, uzoq muddatda ishlab chiqarish hajmini oshirishga yordam beradi. Xuddi shunday iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha hududiy nomutanosibliklarning qisqarishi amalga oshiriladi va kelgusida ijtimoiy ko'rsatkichlardagi nomutanosibliklar bartaraf etiladi.

Davlat buyurtmalari va davlat shartnomalari hududiy va mahalliy miqyosda ishlab chiqarishni rivojlantirishga davlatning bevosita ta'sir ko'rsatishining samarali dastagi hisoblanadi. Xususiy korxonalarda real ishlab chiqarishni yangilash va moliyalashtirish uchun motivatsiya mavjud bo'lmaganda aynan davlat buyurtmalari hamda kafolatlangan sotish hisobiga davlat shartnomalari sanoat va qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishni ko'paytirish, ishlab chiqarish quvvatlarini yangilash, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish uchun kuchli turtki bo'lishi mumkin.

Shuning uchun ishlab chiqarishni qayta tiklash tufayli – O'zbekiston Respublikasining turli hududlarida yashovchi odamlarning ijtimoiy muammolarini hal qilish, ularning farovonligini oshirish ko'zda tutiladi. Davlat buyurtmasi xususiy korxonalarga savdo bozorlarini kafolatlash, soliqqa tortish va kreditlashda imtiyozlar berish shakli sifatida ma'lum bir hududning investisiya muhitini yaxshilashi, ishlab chiqarishni yanada rivojlantirish va ushbu hudud korxonalariga investisiyalarni faol jalb qilish uchun multiplikativ samara berishi mumkin.

Davlat buyurtmalari va ularni amalga oshirish usullari - davlat shartnomalari samarali hisoblanadi, chunki ular mintaqa iqtisodiyoti uchun tizimni tashkil etuvchi va ma'lum bir tarmoq faoliyati uchun muhim bo'lgan korxonalar faoliyatining o'sishini rag'batlantiradi. Davlat shartnomasini tuzish korxonalar uchun sotish bozorini shakllantiradi va shu yo'l bilan hudud iqtisodiyotini rivojlantirishga xizmat qiladi. Davlat buyurtmasining ahamiyati mamlakatda xo'jalik muomalasiga tabiiy resurslarning katta miqdori va hajmini kiritishda, aholi punktlari, qishloq xo'jaligi va ayrim hududlarning transportini rivojlantirish, boshqa hududlarda aholining haddan tashqari ko'payishini yengillashtiradigan aholi migratsiya oqimlarini tartibga solish; transport qurilishi, ham byudjet, ham investisiya va kredit manbalari hisobidan moliyalashtiriladigan yirik fermer xo'jaliklarini tashkil etishga yordam beradi.

Hududiy darajadagi iqtisodiy tuzilmalarga ta'sir ko'rsatish uchun davlat shartnomasi investisiya resurslarini investisiyalash va ulardan foydalanishni nazorat qilishning muhim shakliga aylanishi kerak. Bu resurslarning yanada teng taqsimlanishiga yordam beradi. O'zbekiston Respublikasida davlat buyurtmalaridan foydalanish salohiyati juda kuchli bo'lsada, ushbu salohiyatdan unchalik foydalanilmaydi. Bunday normalar, ayniqsa, hududiy rivojlanish uchun katta ahamiyatga ega edi, chunki infratuzilma loyihalari nafaqat mintaqaviy rivojlanishni faollashtirish, balki hududlararo iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, 2021-yilda O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi ^[15] Qonun qabul qilingan bo'lib, u davlat mablag'lari hisobidan tovarlar, ishlar va xizmatlarni xarid qilish sohasida shaffof munosabatlarni o'rnatdi va uning amalga oshirilishi rasionalizatsiyaga yordam berdi. ushbu mablag'larning sarflinishi hozirda xaridlarning samarali va shaffofligini, davlat xaridlari sohasida raqobat muhitini yaratishni, ushbu sohada korrupsiyaning oldini olishni, adolatli raqobat asosida rivojlanishni ta'minlaydi. Hududiy darajadagi muhim infratuzilma va investisiya loyihalarini davlat tomonidan to'g'ridan-to'g'ri moliyalashtirish vositasi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun subsidiyalar berish hisoblanadi.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun subsidiyalar O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetidan transfertlarning tarkibiy qismidir. Subvensiyalarni taqdim etish shartlari – byudjetni ta'minlashning haqiqiy xarajatlari miqdorini rejalashtirilganiga nisbatan kamaytirish, oluvchining moliyalashtirishdagi ishtiroki, boshqa byudjetlar bilan raqobat - mablag'larni to'plash bo'yicha mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini faollashtirishga qodir. Shuningdek, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari o'rtasida investisiya loyihalarini amalga oshirish uchun subvensiyalar berish to'g'risida shartnomalar tuzish bir xil darajadagi o'zini o'zi boshqarish organlari o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni va hamkorlikni mustahkamlashi mumkin. Shunga ko'ra, mahalliy byudjetlar daromadlari tarkibida investisiya subsidiyalarining ulushini oshirish mumkin.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun subsidiyalar hududlarni vaziyatni boshqarish mexanizmi bo'lib qolmoqda, ularning hajmi subyektiv omillarga bog'liq. O'zbekiston Respublikasining Byudjet kodeksiga ko'ra, investisiya dasturlarini amalga oshirish uchun subvensiyalarni taqsimlash vazifalari va chora-tadbirlarini hisobga olgan holda, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadigan tartibda tegishli hududning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining haqiqiy va prognoz ko'rsatkichlari asosida rasmiylashtirilgan hududiy rivojlanish strategiyalari, kapital, aholi zichligi, aholining ishsizlik darajasi, aholining bir kishiga to'g'ri keladigan daromadlari, xodimlarning o'rtacha oylik ish haqi parametrlariga ko'ra amalga oshiriladi.

Ko'rinib turibdiki, subsidiyalarni taqdim etish mezonlari juda mavhum bo'lib, subsidiyalardan samarasiz foydalanilganda qaytarishning standartlashtirilgan usullari ham mavjud emas. Yangi iqtisodiy sharoitda hududlarni rivojlantirishni rag'batlantirishning yuqorida qayd etilgan mexanizmlari, xususan, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish va hududiy darajadagi mahalliy kengashlar va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi o'rtasida hududiy rivojlanish bo'yicha shartnomalar tuzish, faollashtirishni ham talab qiladi.

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish strategiyalari qonun hujjatlariga muvofiq qabul qilinadi va ularni amalga oshirish chora-tadbirlari rejalariga muvofiq amalga oshiriladi. Hududiy rivojlanishni tartibga solishning bunday vositasi uning harakat mexanizmi va uning afzalliklarini tushunmaganligi sababli tarqalmadi. Hududlarni rivojlantirishni rag'batlantirish va tushkun hududlarni qo'llab-quvvatlashda subsidiyalashtirilgan loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarining samarasizligi davlat hamda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari o'rtasida shartnomaviy munosabatlarni joriy etish zarurati bilan belgilandi. Mablag'lar hududlarni rivojlantirishni rag'batlantirish bilan bevosita bog'liq bo'lmagan, balki dolzarb muammolarni hal qilish bilan bog'liq bo'lgan yo'nalishlarga taqsimlangan holatlar mavjud.

Xususan, Namangan viloyati bilan tuzilgan shartnomada boshqa manbalar hisobidan ham moliyalashtirishi mumkin bo'lgan "Viloyatning ijtimoiy ahamiyatga ega obyektlarini qurish" qo'shma loyihasi ko'zda tutilgan. Shartnomalar tuzish yo'lidagi asosiy to'siqlarni quyidagilar deb atash mumkin:

- ustuvor moliyalashtirish loyihalarini belgilashda markaziy ijro etuvchi hokimiyat organlari, viloyat hokimliklari va hududiy kengashlar o'rtasida manfaatlar to'qnashuvi;
- strategiyalarning bitimlar tuzish uchun asos sifatida deklarativ xarakteri, muammoli masalalarni mukammal qayta ishlash va ularni ustuvorliklar darajasiga tushirish.

Bunday to'siqlarni bartaraf etish yetakchi mexanizmlardan biri sifatida shartnomalar tuzishni jadallash-tirishga xizmat qilishi mumkin, bu esa hududlarni rivojlantirish muammolarini hal etish uchun mablag'larning maqsadli taqsimlanishini ta'minlash imkonini beradi. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish va qabul qilish hamda hududlarni rivojlantirish bo'yicha shartnomalar tuzish sharoitida ko'rsatilgan salbiy hodi-salarning amalda namoyon bo'lishi minimallashtiriladi. Bitimlar hududlarni rivojlantirishni tashkiliy va moliyaviy qo'llab-quvvatlashning haqiqiy vositasiga aylanishi kerak. Bunday bitimlarning afzalligi moliyalashtirish para-metrlari va shartlarini aniq belgilashda, bu mablag'lardan samarasiz va/yoki maqsadsiz foydalanish xavfini bartaraf etishda, shuningdek, ayrim loyihalar yoki tadbirkorlik subyektlarini aniq qo'llab-quvvatlashdadir.

Umuman olganda, ushbu vositalardan foydalanish boshqalarga qaraganda ko'proq ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shartnoma munosabatlarini "markaz-hudud" darajasida joriy etishning institusional afzalliklari – shart-nomalar taraflarining resurslardan foydalanish bo'yicha mas'uliyatini oshirish, shuningdek markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining kelishuv natijalari uchun birgalikdagi javobgarligi. kelishuvni amalga oshirishda namoyon bo'ladi. Hududlarni rivojlantirishning yangi bosqichga ko'tarilishi va yangi sifatini shakl-lantirish maqsadi, xususan, nomutanosibliklarni tartibga solish hisobiga davlat-xususiy sheriklik institutining afzalliklaridan foydalanishni taqozo etadi. Mintaqaviy siyosat bo'yicha chora-tadbirlarning samaradorligi ko'p jihatdan barcha manfaatdor sheriklar - mahalliy hokimiyat organlari, biznes, jamoatchilik o'rtasidagi vazifalarni hal qilishda boshqaruv va hamkorlikning samaradorligiga bog'liq.

Ushbu masalalarning dolzarbligi 2019-yilda O'zbekiston Respublikasining "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risi-da"gi^[16] Qonunining qabul qilinishi bilan tasdiqlandi. Davlat, xo'jalik va o'zini o'zi boshqarish organlari mahalliy rivojlanish muammolarini hal etishda kuch va resurslarni birlashtirishi kerak. Qonun oldida tenglik, kamsituvchi choralarni taqiqlash va sheriklikning barcha ishtirokchilari huquqlarini cheklash, davlat va xususiy sheriklar manfaatlarini muvofiqlashtirish, tomonlarning huquqlari, majburiyatlari va majburiyatlarini amalga oshirishda hamkorlikdagi faoliyat xulq-atvor normasi va hududlarning ichki rivojlanish salohiyatini faollashtirish garoviga aylanishi kerak.

Mahalliy muammolarni hal qilishda davlat va tadbirkorlik tuzilmalari o'rtasidagi sheriklik munosabatlarining yangi tizimi cheklangan resurslarni birlashtirishga, barcha ishtirokchilar o'rtasida risklar, mas'uliyat va mukofot-larni taqsimlashga imkon beradi, biznesni yaratish va qayta qurishda uzoq muddatli hamkorlikni o'rnatishga yerdagi mavjud obyektlar, ularning ishlashi qo'shimcha xususiy investisiya resurslarini jalb qilishni talab qiladi. Zamonaviy infratuzilmani qo'llab-quvvatlamasdan turib, investisiya resurslarini jalb qilish, iqtisodiy tiklanish va mahalliy hamda hududiy darajada iqtisodiy o'sishni barqarorlashtirish bo'lmaydi.

Kommunal obyektlar, mahalliy gaz va issiqlik ta'minoti tarmoqlari, yo'l xo'jaligi, suv ta'minoti, drenaj hamda melioratsiya tizimlari, turistik va rekreasion obyektlar, oqova suv tozalash inshootlari, maishiy chiqindilarni qayta ishlash obyektlari, davlat va kommunal mulkning strategik, iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy ahamiyatiga ko'ra xususiylashtirilmaydigan hamda yangi qurilish, rekonstruksiya va modernizatsiyaga muhtoj. Davlat-xususiy sheriklikning faol rivojlanishi natijasida investisiya resurslarining salmoqli ulushi bevosita xususiy investisiyalar hisobidan ta'minlanishi kerak.

Davlat-xususiy sheriklik samaradorligi e'lon qilingan uzoq muddatli ustuvorliklarni mahalliy va hududiy darajadagi loyihalar bilan samarali uyg'unlashtirishga bevosita bog'liq. Hududiy va mahalliy rivojlanish oldida turgan vazifalarning mohiyati davlat-xususiy sheriklik, konsessiya, ijara, lizing, mahsulot taqsimoti to'g'risidagi shartnomalardan tortib, davlat va kommunal mulkni boshqarish bo'yicha shartnomalar, birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnomalar shaklini ham belgilab beradi. Umuman olganda, xususiy va davlat (munisipal) sherik o'rtasidagi shartnoma munosabatlarining butun tizimi muayyan ijtimoiy vazifaning bajarilishini kafolatlashi, har bir shahar, qishloq, aholi punkti hayotini yaxshilashga hissa qo'shishi kerak, bu davlatning mintaqaviy siyosat-dagi asosiy ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Hududlar rivojlanishi va rivojlanish nomutanosibligini bevosita va bilvosita davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlarini kompleks tatbiq etish, hududlarni rivojlantirishni maqbul institusional-huquqiy va institusional-tashkiliy qo'llab-quvvatlash tufayligina uning asosiy ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirish, hududlarni rivoj-lantirish salohiyatini ko'paytirishga erishish mumkin. Hududlar, mintaqaviy darajada reproduktiv nisbatlarning barqarorligini ta'minlash va har bir hududiy iqtisodiy tuzilmani O'zbekiston Respublikasining yagona, kuchli va raqobatbardosh iqtisodiy kompleksini shakllantirishga jalb qilishga yordam beradi.

Hududiy rivojlanish nomutanosibligini tartibga solish funksiyalarini aniqlash ushbu nomutanosibliklardan samarali foydalanish yoki kamaytirish yoki bartaraf etishga qanday ta'sir qilish va nomutanosiblikni tartibga solish uchun resurslar va vositalar to'plamidan qanday samaraliroq foydalanishni aniqlash imkonini beradi. Nomutanosiblikni tartibga solish haqida gap ketganda, ushbu tartibga solishning barcha hududlarni barcha ko'rsatkichlar bo'yicha tenglashtirish yoki barcha hududlarni yuqori daraja olib chiqish maqsadini aniq tushunib olish kerak.

Yoki nomutanosiblikni tartibga solish orqali turli bosqichlarda turli maqsadlarga erishishga hissa qo'shish mumkin - qisqa muddatli bosqichda ko'rsatkichlarni o'rtacha qiymat bo'yicha tenglashtirish va uzoq muddatli

istiqbolda yanada muvaffaqiyatli rejalariga erishish mumkin. Shuni inobatga olgan holda hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish ko'rsatkichlarini yanada "yaxshiroq darajaga olib chiqish"ga harakat qilish lozim. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, nomutanosiblikni tartibga solish, agar ushbu tartibga solishning parametrlari har bir tartibga solish mexanizmining harakatlariga muvofiq belgilansa, samarali bo'ladi.

Bu tartibga solishni "umuman" emas, balki aniq maqsad bilan erishish uchun amalga oshirilishi kerak. Markaziy va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning umumiy tamoyillari hududlarni rivojlantirishdagi nomutanosibliklarni tartibga solish funksiyalarida namoyon bo'ladi. Shu ma'noda bizningcha, nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalari va uni amalga oshirish yo'llarini keltirish o'rinli (1-jadval).

2-jadval: Mintaqaviy rivojlanishdagi nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalarini o'tkazish

№	Funksiya	Funksiyani amalga oshirish
1.	Tarqatish	Hokimiyat va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari o'rtasida faoliyat hamda majburiyatlarni taqsimlash
2.	Normativ	Normativ-huquqiy vositalarni huquqiy tartibga solish
3.	Taqsimlovchi	Resurslarni teng taqsimlash
4.	Nivelirlash	Disproporsiyalarning eng yuqori qiymatini kamaytirish
5.	Rag'batlantiruvchi	Nomutanosiblikni tartibga solish uchun "qo'ng'iroq" ni tartibga solish vositalari va quvvat nazorati o'rtasidagi tenglikni saqlash
6.	Tartibga solish	Nomutanosibliklarni samarali tuzatish
7.	Barqaror rivojlanish xavfsizligi	Hozirgi va kelajak avlodlar uchun kirish xavfsizligi

Alohida funksiya hokimiyatining markaziy organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari va yirik tashkilotlar o'rtasida hududiy rivojlanishni tartibga solish bo'yicha faoliyat hamda bo'linmalarda amalga oshiriladi. Normativ-tartibga solish funksiyasi davlat organlari faoliyatini huquqiy tartibga solishda, ularning nomutanosibliklarni tartibga solish jarayoniga to'g'ridan-to'g'ri munosabatda bo'lish usuli bilan o'zaro ta'sir qilish mexanizmidan, shuningdek, barcha tartibga solish vositalarining nomutanosibligini zarur standartlashtirishda amalga oshiriladi.

Taqsimlovchi funksiya shundan iboratki, hududiy nomutanosiblikni tartibga solish jarayonida resurslar hududlar bo'yicha bir tekis taqsimlanishi kerak. Bu investisiyalar (kapital qo'yilmalar va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiyalar), shuningdek, ko'chirish va joylashtirish dasturlarini amalga oshirish uchun kamroq inson resurslarini sarflaydi. Shunday qilib, taqsimlashning samaradorligi resurslarni olib qo'yishning joriy bo'linishida - soliqlar va yig'imgar, loyihalarni amalga oshirish uchun xarajatlar hamda valyuta xarajatlarini olishda saqlanishi kerak.

Bu funksiyalar O'zbekiston Respublikasida turli darajada amalga oshiriladi. Hozirgi vaqtda markazlashtirishning navbatdagi bosqichi yakunlanishi va vakolatlar, mulk va resurslarni viloyatlar, tumanlar va mahallalar o'rtasida taqsimlash masalalarini hal etish hisobiga taqsimlash funksiyasi; me'yoriy funksiyalar eng ko'p amalga oshirilmoqda, chunki aksariyat vositalar, chora-tadbirlar va muassasalar amalga oshirish uchun tegishli huquqiy yordamga ega. Taqsimlash, chunki resurslarni taqsimlash bozor qonunlariga muvofiq amalga oshiriladi va barqaror rivojlanish xavfsizligi funksiyalari kichik darajada amalga oshiriladi, chunki ekologik toza ishlab chiqarishga o'tish va resurslar va chiqindilarni qayta ishlash asta-sekinlik bilan amalga oshiriladi.

Nivelirlash funksiyasi kamroq darajada amalga oshiriladi, chunki faqat ijtimoiy soha ko'rsatkichlarida keskin salbiy qadriyatlardan va yaqinda jamoalarga ko'proq vakolatlar va resurslarning berilishi tufayli rag'batlantiruvchi funksiyadan qochish mumkin. Ularga jamoalar va hududlarni rivojlantirish ko'rsatkichlarini yaxshilash bo'yicha o'z siyosatini yaratishga imkon beradi va shunga mos ravishda davlat byudjetidan qo'shimcha resurslarga kamroq ehtiyoj seziladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tartibga solish funksiyasiga kelsak, shuni ta'kidlash kerakki, uni amalga oshirish resurslarning erkin harakatlanishida, tengsizliklarni zaif tekislashda hali ham ahamiyatsiz, ammo nomutanosibliklar ularni boshqarish vositalarining shakllanmaganligi sababli boshqariladigan hududlar va mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy sohasini o'zgartirish uchun foydalanish hududiy rivojlanish omili emas.

Hududiy rivojlanish nomutanosibligini tartibga solish usullari va funksiyalarini ishlab chiqish iqtisodiy va ijtimoiy nomutanosibliklarga ta'sir qilishning yaxlit sxemasini shakllantirishga yordam beradi va hududiy rivojlanish nomutanosibligini tartibga solishning samarali mexanizmini yaratishga imkon beradi.

Xulosa qilib aytganda, hududiy rivojlanish nomutanosibligini strategik tartibga solishning belgilangan tamoyillari, usullari va funksiyalari O'zbekiston Respublikasi hududlarida ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish nomutanosibligini tartibga solishning yaxlit tizimini yanada rivojlantirish uchun asos bo'ladi. Hududiy rivojlanish nomutanosibligini tartibga solishga yondashuvlarni o'rganish va hududiy rivojlanish nomutanosibligini strategik tartibga solishga o'zimizning ilmiy-uslubiy yondashuvimizni shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Acharya, A. (2012). Comparative Regionalism: A Field Whose Time has Come? *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, 47 (1), 3–15.
2. Baykov, A. A. (2012). *Comparative Integration. Practice and Models of Integration in Foreign Europe and Pacific Asia*. Moscow: Aspekt Press publ. (In Russian).
3. Fawcett, L. (2016). Regionalism by Emulation: Considerations across Time and Space. In: Telo, M., Fawcett, L. & Ponsjaert, F. (Eds.). *Interregionalism and the European Union. Post-revisionist Approach to Europe's Place in a Changing World*. Abington: Routledge. P. 33–55.
4. Haas, E. (1975). *The Obsolescence of Regional Integration Theory*. Berkeley: Institute of International Studies, University of California.
5. Hettne, B. (2005). Beyond the "New Regionalism" "New Political Economy, 10 (4), 543–571. DOI:10.1080/13563460500344484
6. Katzenstein, P. J. (1996). Regionalism in Comparative Perspective. *Cooperation and Conflict*, 31 (92), 123–159.
7. Kuznetsov, D. A. (2016). Trans: Problems of Terminology and Conceptualization. *Comparative Politics*, 7 (2), 14–25. DOI: 10.18611/2221–3279–2016–7–2(23)–14–25.
8. Lagutina, M. (2020). A Concept of Eurasia: from Classical Eurasianism to Pragmatic Eurasianism. In: Lagutina, M. (Eds.). *Regional Integration and Future Cooperation Initiatives in the Eurasian Economic Union*. IGI Global. P. 1–15.
9. Lagutina, M. (2019c). BRICS in a World of Regions. *Third World Thematic: A TWQ Journal*, 4 (6), 442–458.
10. Mikhaylenko, E. & Mikhaylenko, V. (2020). Eurasian: Specifics, Problems and Prospects. In: Lagutina, M. (Eds.). *Regional Integration and Future Cooperation Initiatives in the Eurasian Economic Union*. IGI Global. P. 16–36.
11. Mitrany, D. (1965). The Prospect of European Integration: Federal or Functional. *Journal of Common Market Studies*, 4 (2), 119–149. DOI: 10.1111/j.1468–5965.1965.tb01124.x
12. Söderbaum, F. (2005). Exploring the Links between Micro-mintaqashunoslik and Macro-. In: Farrell, M., Hettne, B. & Van Langenhove, L. (Eds.). *Global Politics of: Theory and Practice*. London: Pluto Press. P. 87–103.
13. Söderbaum, F. (2009). Comparative Regional Integration and Mintaqashunoslik. In: Landman, T. & Robinson, N. (Eds.).
14. Telo, M. (2007). *European Union and New regionalism: Regional Actors and Global Governance in a Post-Hegemonic Era*. Cornwall: Ashgate Publishing.
15. O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi 22.04.2021-yildagi O'RQ-684-son -son Qonun. <https://lex.uz/uz/docs/5382974>
16. O'zbekiston Respublikasining Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida 2019-yil 10-maydagi O'RQ-537-son. Qonuni. <https://lex.uz/acts/4329270>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzirimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.